

нормативному рівні, а тому контроль за проходженням студентами-правниками практики є виключною прерогативою закладу вищої освіти.

Попри значні здобутки, німецька система вищої юридичної освіти не позбавлена недоліків. Критики звертають увагу на занадто велику тривалість навчання студентів-правників, які, в середньому, проводять на юридичних факультетах від 5 до 6 років, а з урахуванням періоду обов'язкової практичної підготовки – 9 років. Таким чином, встановлюється своєрідний віковий ценз: вік середньостатистичного німецького юриста-початківця становить не менше, ніж 30 років, тоді як в Україні випускники правничих закладів вищої освіти розпочинають професійну кар'єру в 22 – 23 роки. Під час реалізації освітньої реформи у ФРН 1969 році, було здійснено спробу реформувати цю освітню модель, ідеологи якої прагнули скоротити загальний термін навчання через упровадження одноступеневої системи професійної підготовки, яка б поєднала освітню та практичну складову, однак реформа не зазнала успіху і була зупинена в 1984 році [4].

Таким чином, особливостями професійної підготовки майбутніх юристів у Німеччині є: багатоступенева система навчання, що містить освітню і практичну складову; наявність законодавчої регламентації процесу проходження практики студентами-юристами, а також суттєво більша тривалість навчання на правничих спеціальностях, аніж в Україні.

Список використаних джерел

1. Майданик Р. Стратегія реформування юридичної освіти в Україні. Матеріали конференції у рамках Німецько-українського правознавчого діалогу, 2016 рік. URL: [http://rechtsdialog.org/images/2016/12/mann_europaeisierung_uk.pdf] (дата звернення 01.11.2020)
2. Manfred Löwisch . Juristenausbildung in Deutschland. Sonderdrucke aus der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg. URL:[<https://freidok.uni-freiburg.de/fedora/objects/freidok:5702/datastreams/FILE1/content>] (дата звернення 01.11.2020)
3. Deutsches Richtergesetz. URL: [<https://www.buzer.de/gesetz/2075/index.htm>] (дата звернення 02.11.2020)
4. Бабенко К.А. Управління процесом формування правосвідомості та правової культури майбутніх спеціалістів в умовах євроінтеграції. URL: [http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v18_16/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf] (дата звернення 02.11.2020)

УДК 37.01:316.47:378:37.011.3-051

Ткач М. І.,
здобувач вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта»,
ОС «Magis»,
Мукачівський державний університет
Горват М.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Модернізація професійної освіти в Україні в руслі реформування концептуальних, структурних та організаційних засад спрямована передусім на підвищення рівня її якості.

Різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи відображено в докторських дисертаціях таких учених, як: Н. Бібик, О. Біда, І. Бужина, Н. Глузман, О. Комар, Е. Ляска, С. Мартиненко, О. Матвієнко, О. Отич, І. Пальшкова, О. Хижна, Л. Хомич, Л. Хоружа та інших.

У контексті даного процесу цінними вважаємо дослідження О. Біди з проблем професійної підготовки майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти в початковій школі; І. Пальшкової – з формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи на засадах практико-орієнтованого підходу;

О. Дубасенюк – в аспекті розроблення теоретико-методичних засад підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності в школі; Л. Хомич – стосовно розроблення фундаментальних засад системи психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів на основі цільової комплексної програми, що має метою підготовку вчителя-дослідника; Л. Зданевич – щодо забезпечення теоретико-методичного супроводу професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми та інші.

Виходячи з того, що однією з функцій вчителя є діагностична, що передбачає своєчасне виявлення соціальних аномалій у навчально-виховному середовищі школи, актуальним для нашої роботи визнано дослідження С. Мартиненко, де представлено систему підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності, спрямованої на «розпізнавання якостей, характеристик і стану всіх складових конкретної педагогічної ситуації шляхом використання діагностичних методів і прийомів, одержання інформації про стан розвитку об'єкта, що діагностується; вироблення основ для визначення педагогічного завдання, прийняття і виконання учителем практичних рішень» [4, с. 17]. Основними концептуальними засадами системної підготовки педагогів учена вважає особистісно професійний розвиток студентів, навчання педагогічної діагностики, побудову останнього як процесу засвоювання соціального досвіду; використання вітагенного досвіду майбутніх учителів.

У контексті реалізації вчителем комунікативної функції соціально-педагогічної діяльності важливе значення мають обґрунтовані результати дослідження проблем взаємин, міжособистісної взаємодії учасників навчально-виховного процесу в школі першого ступеня в психолого-педагогічному аспекті. Зокрема, у докторській дисертації О. Матвієнко вивчено особливості та функції педагогічної взаємодії.

У навчально-виховному середовищі початкової школи, а також теоретико-методичні засади забезпечення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до її здійснення на особистісному та індивідуально-творчому рівні, в основі яких – ідея суб'єктного розвитку й саморозвитку особистості студента.

У ХХІ сторіччі значно підвищились вимоги до особистості вчителя, закономірно розширилися його педагогічні функції передусім у напрямі соціального виховання й ефективної адаптації учнів до шкільного життя. Гостро постала проблема не тільки врахування в соціально-педагогічній діяльності багатоманітності соціального середовища, потреб та інтересів майбутнього фахівця, вихідця з певної групи населення, що впливає на його матеріальний стан, а й зміни соціально-професійного статусу фахівця, його позиції визнання тощо. Реформування системи професійно-педагогічної освіти сьогодні здійснюється за схемою: «соціальні потреби – соціально-освітні послуги», альтернативу однотипній вищій школі вбачаємо в освітніх установах та програмах. Тому зростають вимоги до професійної культури майбутнього фахівця.

У дисертаційному дослідженні В. Гриньової доведено, що результатом професійної підготовки майбутнього вчителя є рівень сформованості його педагогічної культури, яку автор трактує як «інтеріоризовану духовну культуру, що виконує функцію специфічного її проектування у сферу педагогічної діяльності». Водночас педагогічна культура виступає важливою умовою ефективної професійно-педагогічної (у нашому випадку – соціально-педагогічної) діяльності й самовдосконалення вчителя; урахуваючи [педагогічної культури] зв'язок із духовно-моральною, естетичною, правовою, розумовою та іншими складовими, простежується кореляція в різних напрямках соціально-педагогічної діяльності вчителя (співпраця з сім'єю, робота з девіантними чи обдарованими учнями і под.).

Досліджуючи професійно-педагогічну культуру майбутнього вчителя початкових класів, на думку І. Пальшкової, соціальна реальність відображається у взаємодії і взаємозумовленості трьох сфер: «соціальної системи як сукупності умов для здійснення педагогічної практики і відтворення відповідних соціальних ролей; індивіда, представленого сукупністю практичних педагогічних дій, ціннісних орієнтацій, способів мислення та

свідомості; знакових систем як способів опредмечування, кодування ідеології конкретного вчителя, усвідомленої ним картини світу і відтворюваної у педагогічній діяльності». Отож не випадково визначальним у педагогічній діяльності вчителя вчена вважає практико-орієнтований підхід, яким послуговуємось у процесі проектування підготовки майбутніх педагогів початкової школи до соціально-педагогічної діяльності.

На основі теоретичного вивчення соціально-педагогічної діяльності вдамося до аналізу ціннісно-смыслового універсуму дослідження через відповідні категоріальні структури: *соціальне середовище – соціально-педагогічна система – соціально-педагогічний процес*.

Поняття «середовище» доволі обширне, що включає сукупність умов, які забезпечують життєдіяльність людини. Відповідно *соціальне середовище* – це «сукупність матеріальних, економічних, соціальних, політичних і духовних умов існування, формування і діяльності індивідів та соціальних груп». За О. Безпалько, «соціальне середовище – це 1) складне багаторівневе утворення, конкретний прояв суспільних стосунків, що мають місце в суспільстві, де живе та розвивається особистість; 2) сукупність соціальних умов життєдіяльності людини (сфери суспільного життя, соціальні інститути, соціальні групи), які впливають на її свідомість та поведінку».

У сучасних умовах актуалізувалась проблема педагогізації соціального середовища як відкритої системи з метою інтенсифікації процесу соціального розвитку зростаючої особистості в умовах «кризи соціуму». Для ефективного використання виховного ресурсу середовища в міждисциплінарному науковому контексті вживають поняття «*соціально-педагогічне середовище*», що розглядається на макрорівні (система суспільних відносин через безпосередній вплив законів, морально-правових норм, засобів масової інформації, ціннісних імперативів тощо) та мікрорівні (найближче оточення людини – родина, школа, сусідство, позашкільний навчальний заклад тощо). У нашому дослідженні соціально-педагогічної діяльності учителя розглядаємо в мікросередовищі, тобто в конкретних умовах виховної взаємодії з учнями, педагогічними працівниками батьками в школі I ступеня. Соціально-педагогічне середовище характеризується структурно-функціональною цілісністю та суб'єкт-суб'єктним характером взаємодії.

Організаційно-методичні аспекти проектування впливу соціально-виховного середовища ВНЗ на професійну компетентність майбутнього вчителя в соціально-педагогічній сфері висвітлено в руслі синергетичного підходу соціально-педагогічної діяльності розглядаємо як складну *соціально-педагогічну систему*, що включає мету як основний її системотвірний елемент, суб'єкти взаємодії, основні функції, напрями їх реалізації, принципи, зміст, методи, засоби та прийоми соціально-виховної комунікації тощо. Водночас соціально-педагогічна система характеризується динамічністю, оскільки її результати не дають миттєвого ефекту, часто малопомітні для зовнішнього сприймання та є наслідком цілеспрямованого виховного впливу.

Соціально-педагогічну систему в контексті соціальної педагогіки трактуємо як складний об'єкт, що включає прямі та зворотні зв'язки між суб'єктами (учитель, учні, батьки, соціальний педагог, психолог) спільної діяльності, засоби реалізації процесів організації, управління, спілкування в мікросоціумі [3, с. 5].

У педагогічно організованому мікросередовищі початкової школи зникає потреба всезагального соціального контролю, оскільки відбувається самоорганізація та саморегуляція соціально-педагогічної системи. Виходячи з того, що в сучасних умовах зростають можливості використання виховного потенціалу соціального середовища в професійній діяльності вчителя, виникає необхідність цілеспрямованого конструювання педагогічного процесу в мікросоціумі, яким є початкова школа.

Соціально-педагогічний процес – це «педагогічно доцільна діяльність з проектування реальності, в якій дитина вступає в різнобічну цілеспрямовану взаємодію з дорослими, суспільними відносинами, формами свідомості, явищами навколишнього соціального мікросередовища, засвоюючи і свідомо перетворюючи соціальний досвід та інформацію,

необхідні їй для соціально-професійного самовизначення в житті в цілому».

У огляду на вивчення багатовимірності соціально-педагогічної системи, Т. Дмитренко пропонує інваріантне визначення педагогічного (соціально-педагогічного) процесу як «взаємодію педагогів і учнів за трьома векторами (напрямами): організація, управління, спілкування – з метою вирішення завдань освіти й виховання» [3, с. 5–6]. Соціально-педагогічний процес різнобічного розвитку людини шляхом його включення в систему соціально-культурного просвітництва і творчості М. Аріарський вважає предметом педагогічної культурології, що синтезує знання філософської антропології, культурологій та педагогіки [1, с. 30].

Отже, у професійній підготовці майбутнього вчителя орієнтуємось на те, що соціально-педагогічний процес поєднує стихійні, неорганізовані впливи зовнішніх соціальних чинників (оскільки його ми розглядаємо як відкриту динамічну систему, що самоорганізується) та цілеспрямовані інституційні виховні впливи з метою досягнення соціально-педагогічних цілей. Якщо спеціально організований навчально-виховний процес у школі має цілеспрямований, систематичний і двосторонній характер (передбачає взаємодію вчителя та учня), то він є більш закритою системою щодо негативних сторонніх детермінант. Однак виникає необхідність професійної підготовки вчителя до проектування і здійснення соціально-педагогічного процесу в тих суспільних умовах, що склалися; максимального спрямування стихійних соціалізаційних механізмів у більш-менш кероване соціально-виховне русло з метою опанування нормами культури.

Таким чином, соціально-педагогічної діяльності як відкрита щодо зовнішнього середовища система включає виокремлені вище структурні компоненти, необхідні для її функціонування. Складовою соціально-педагогічної діяльності є соціально-педагогічний процес, що характеризується багатовимірністю та слугує засобом досягнення визначених цілей. Останній є інтегрованим утворенням, що синтезує процеси навчання, виховання, розвитку, формування, становлення, адаптації, соціалізації та інші.

Список використаних джерел

1. Ариарский М. А. Педагогическая культурология: методология и методика постижения культуры / М.А. Ариарский // Педагогика. – 2014. – № 5. – С. 26 – 33
2. Біда О. А. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти у початковій школі : автореф. д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. А. Біда ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 37 с.
3. Дмитренко Т. О. Інтеграція загальної педагогіки й соціальної педагогіки за напрямом розвитку поняттєвого апарату / Т. О. Дмитренко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 4–7.
4. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності : автореф... д-ра пед. наук: 13.00.04 / С. М. Мартиненко. – Київ, 2009. – 48 с.

УДК 378:373.3.011.3-051:159.923.2(043.2)

Тягур В.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівського державного університету,
заступник директора з навчальної роботи
гуманітарно-педагогічного фахового коледжу
Мукачівського державного університету
Лешко Х. Ю.,
здобувач вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта»
ОС «Магістр»
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СПРИЯННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Оновлена система освіти потребує сучасних підходів до підготовки вчителя нової генерації, здатного авторитарну педагогіку замінити педагогікою партнерства, втілювати

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>